

A TEĎ UŽ TO CHCE EURO

PŘED 25 LETY NAVRHLI SCÉNÁŘ EKONOMICKÉ TRANSFORMACE – TŘEBA RYCHLOU LIBERALIZACI CEN A KUPONOVOU PRIVATIZACI. NYNÍ SE „OTCOVÉ KAPITALISMU“ V ČESKU SEŠLI NA FÓRU HOSPODÁŘSKÝCH NOVIN. VZPOMÍNALI A TAKÉ NAVRHOVALI RECEPTY PRO DNEŠNÍ OŽIVENÍ.

Václav Dolejší
vaclav.dolejsi@economia.cz

Každé setkání starých známých po dlouhých letech obvykle začíná tím, že se nejprve zhodnotí, kdo se jak změnil. „Vládo, ty jedinej z nás vypadáš líp než před pětadvaceti lety. Vypadáš mladší, zhubnul jsi, tehdy jsi byl tlouštík,“ vítá Tomáš Ježek šéfa Hospodářské komory Vladimíra Dlouhého. S Dušanem Tříškou se zase Ježek navzájem pochlubí, kam to dotáhli jejich děti a co dělají vnoučata.

V Letenském záměčku v Praze se v pátek setkali domácí a exiloví ekonomové, kteří začátkem roku 1990 vymysleli a nastartovali cestu ke kapitalismu. Potkali se na Fóru Hospodářských novin na téma 25 let tržní ekonomiky v Česku.

Před čtvrtstoletím v jiném zámku, v Kolodějích za Prahou, vymysleli transformaci tuhé, centrálně plánované ekonomiky. Kdyby dnes měli radit současné vládě – co změnit, vylepšit a jak povzbudit zemi – mají docela jasné doporučení: vzdát se koruny a přijmout euro.

Hladce se na tom shodli čtyři z pěti diskutujících, a sice Jan Švejnar, Vladimír Dlouhý, Tomáš Ježek i Ondřej Jonáš. Proti byl jen Klausův věrný společník, tradičně provokující Dušan Tříška, jenž jako recept na oživení navrhoval vystoupení ze stagnující Evropské unie.

„Já nechápu odkládání přijetí eura, považují to za sebezpoškození. Tvrdím, že odmítáním eura se připravujeme ročně zhruba o šedesát miliard korun. S eurem by Česko, závislé na EU a hlavně Německu, rostlo o jeden a půl procenta ročně rychleji,“ je přesvědčen investiční bankéř Ondřej

Jonáš. „Jako problém, bariéru růstu, také vidím křehkost institucí, ministerstev a úřadů. Ty potřebujeme solidní a spolehlivé.“

Podobně Tomáš Ježek, někdejší ministr privatizace a dnes učitel na pražské VŠE, doporučoval rychlé zavedení společné evropské měny. Její odmítání dokonce považuje za projev ekonomického nacionalismu. „Dávno a dávno už jsme měli mít eura v peněženkách. Nerozumím ekonomům, kteří se nazývají liberální a volají po jednotném evropském trhu, když zároveň odmítají jednotnou měnu. Naši budoucnost je orientace na společný evropský trh, nikoliv podlézáni Rusku,“ řekl Ježek.

Ztráta sebedůvěry

I Vladimír Dlouhý, počátkem 90. let místopředseda federální vlády a ministr hospodářství, rovnou mluvil o termínu přijetí eura – někdy do roku 2020. Upozornil zároveň, že nejde o rozhodnutí ekonomické, ale ryze politické.

„Jako dnes například lidem v Plzeňském kraji nevidí, že částečně ze svých daní dotují třeba severní Čechy, musí veřejnost s přijetím eura vědět, že k tomu patří podobné transfery a solidarita mezi státy. Takže část jejich daní může být použita na řešení problémů kterékoli země eurozóny. Přijetím eura se přihlašujeme k jisté solidaritě. Evropa není jednotným celkem a jako berličku používá tyto transfery,“ upozorňoval Dlouhý. Mluvil také o „ztrátě sebedůvěry“ národa a jejím vlivu na ekonomickou kondici.

Profesor Kolumbijské univerzity Jan Švejnar kromě eura doporučil dnešní vládě zlepšení prostředí pro podnikání. „Konkrétně myslím zjednodušení daňového systému a také zjednodušení právního systému. Cílem je lepší vymahatelnost práva, o čemž jsem mluvil už v roce 1990 v Kolodějích. A myslím, že nás to po celou dobu dodnes zpožďuje,“ řekl Čechoameričan.

25 LET POTÉ

Debaty autorů české transformace se zúčastnili (zleva) Dušan Tříška, Vladimír Dlouhý, moderátoři Milan Síma a Jan Martinek, Jan Švejnar, Tomáš Ježek a Ondřej Jonáš. Fórum Hospodářských novin nazvané 25 let tržní ekonomiky nabídlo atraktivní debatu s ekonomy, kteří na jaře 1990 na záměčku v Kolodějích vymysleli přerod centrálně plánované ekonomiky.

Foto: HN – Jiří Kotátko 5x

Švejnar také volal po větší asertivitě Čechů v Evropské unii. Za vzor dával Poláky, kteří na rozdíl od pasivní Prahy jsou v evropských institucích slyšet, dokážou tam prosazovat své názory a také své lidi do významných postů.

Švejnarovo tradiční téma, jak zvednout dnešní Česko, jsou investice do vzdělávání, vědy a výzkumu. Ovšem ne tak, jak to tradičně chápou tuzemští politici. Podle Švejnarova je nejprve nutné instituce – univerzity a výzkumné ústavy – reformovat, protože podle něho dodnes nejsou vystaveny skutečné konkurenci.

Spory i po 25 letech

Během debaty pětice ekonomů to chvílemi překvapivě docela jiskřilo. Sami přiznali, že více než na jaře 1990 v Kolodějích. Tehdejší setkání na vládním záměčku bylo unikátní v tom, že se poprvé na jednom místě setkali ekonomové z Prognostického ústavu s emigranty, kteří na Západě udělali velké univerzitní kariéry.

Už tenkrát měly tyto dvě skupiny rozdílné pohledy na rychlost liberalizace cen, způsob privatizace a to, zda s uvolněním hospodářství „čekat na právníky“. Ovšem nakonec převážilo porevoluční naštření a snaha v historickou chvíli táhnout za jeden provaz. Což už dnes neplatí.

„Rozdíl mezi ekonomy, kteří emigrovali, a těmi, kteří zůstali doma, tehdy nebyl tak velký. Nebyl zásadní rozdíl v myšlení, že by někdo byl pro kapitalismus a někdo pro socialismus,“ vzpomíná Švejnar. „Ani jsme tehdy nevěděli, že Koloděje jsou historickým momentem,“ směje se dnes Tomáš Ježek, jenž při odpolední procházce v záměckém parku vymyslel s Dušanem Tříškou kuponovou privatizaci.

Kolodějský zastánci šokové terapie tenkrát měli konflikt jediné s osmašedesátníky, o generaci staršími ekonomy kolem Valtra Komárka, kte-

Karel Dyba mluvil o konsenzu
Někdejší ministr hospodářství připomněl shodu, která před 25 lety nakonec zavládla. Patřil mezi skupinu ekonomů kolem Václava Klause, která vzešla z Prognostického ústavu a po roce 1990 prosadila i realizovala svou vizi rychlé transformace.

“
Bál jsem se skokového růstu cen. Ale Koloděje mě přesvědčily, že to udržíme pod pokličkou.

Vladimír Dlouhý
Šéf Hospodářské komory debatuje s předsedou představenstva vydavatelství Economia Kamilem Cermákem (vlevo).

ří prosazovali postupnou reformu hospodářství. Na schůzku je pro jistotu ani nepozvali. „Já jsem se bál liberalizace cen, že dojde k vysoké inflaci. Teprve Koloděje mě přesvědčily, že je na to recept – že rychlá liberalizace cen je možná a pokličkou, která zabrání nekontrolovanému růstu cen, bude fiskální a peněžní politika. Proto jsem přešel od Komárkova myšlení ke Klausovi,“ vyznal se Vladimír Dlouhý.

Za to, jak přechod z centrálně plánované ekonomiky zvládl, se v pátek účastníci diskuse neopomněli pochválit. Mluvili o „zázraku“.

Zmínované jiskření způsobila až následná debata, jestli byl výhodný výchozí potenciál České republiky dobře využít, či spíše promarněn. A v tom došlo po 25 letech k zajímavému střetu ekonomů „zvenku“ (Švejnar a Jonáš) s těmi domácími (Tríska, Dlouhý, Ježek).

Jan Švejnar mírnil slovo „zázrak“ s tím, že okolní země to také víceméně zvládly. Upozornil, že české hospodářství nedávno prošlo největší recesí ve své historii, kdy zaostávalo za ostatními regiony. „Všichni kolem rostli, takže to nebylo tak, že by na tuzemskou ekonomiku působily nějaké vnější šoky. Způsobili jsme si to sami, stejně jako při recesi na konci 90. let. Bohužel, v různých indexech nás ostatní postkomunistické země rychle dohánějí,“ popsal dnešní potíže profesor z New Yorku.

Využitá, nebo promarněná šance?

Už tady poprvé „klausovský“ zaútočil Dušan Tríska: „Jeniku Švejnare, profesore, vy jste nám tehdy říkali akademické věty, ale ty my jsme uměli také. Když se lálal chleba, tak jste nám prakticky nepomohli, spíše jste nám okopávali kotníky.“

Což byl dost nefer útok, protože zrovna Švejnar se v Česku angažoval a angažuje dodnes jako nikdo jiný ze zahraničních ekonomů. Založil na Karlově univerzitě Centrum pro ekonomický výzkum a doktorské studium (CERGE), působil jako ekonomický poradce prezidenta Havla, radil několika vládam, působí v dozorčích radách polostátních podniků.

Ovšem víc ostatní našel investiční bankéř Ondřej Jonáš, který velmi kriticky mluvil o zklamání z polistopadového vývoje. Podle něho země s prvorpublikovou rašínovskou tradicí, která patřila mezi deset nejvyspělejších států světa a měla vzdělané lidi, nedokázala využít svou šanci – nejlepší výchozí pozici z postkomunistických zemí. „Ve srovnání s polskou či slovenskou společností jsme v klíně,“ řekl Jonáš, čímž rozčilil nejvíce Dlouhého a Ježka.

Skončíme ale pozitivně: na všech účastnících vlastně bylo sympatické, že emotivně dokázali hájit celý polistopadový vývoj, ačkoliv reálný vliv na něj ztratili na konci roku 1997 pádem druhé Klausovy vlády. „My jsem ty základy postavili tak, aby to po nás nemohlo nikdy zkat,“ smál se Dušan Tríska.

50 hostů
Pozvání Hospodářských novin na debatu s autory české privatizace přijalo asi padesát hostů. Například viceguverner ČNB Mojmir Hampl, předsedkyně ERÚ Alena Vitásková, státní tajemník pro EU Tomáš Prouza nebo ekonom společnosti Patria Finance David Marek.

“
Dnes potřebujeme zjednodušení daňového a také právního systému. Myslíme, že nás to po celou dobu až dodnes zpožďuje.

Jan Švejnar
Profesor prestižní Kolumbijské univerzity v New Yorku dorazil na Fórum Hospodářských novin v pražském Letenském zámečku rovnou po přiletu z letiště.

Inzerce

Partneři Fóra Hospodářských novin

25 let tržní ekonomiky v ČR

SKUPINA ČEZ

VSE

60
1945-2015
UJV REZ